

Faktablad

Forskning

Publikationsnummer: MSB2529 – januari 2025

Samhällsresiliens i Sverige

Samhällsresiliens handlar om förmågan hos samhällen att stå emot, anpassa sig till och snabbt återhämta sig från olika störningar såsom naturkatastrofer, ekonomiska kriser, pandemier, eller andra oförutsedda händelser. Beroende på påfrestningarnas omfattning i tid och rum kan förmågan handla om att absorbera störningen, att anpassa sig till den, eller att behöva transformera hela eller delar av samhället.

I det här projektet studerades vad som kännetecknar samhällets resiliens i Sverige och vilken betydelse olika kontexter, processer och organisering har. Syftet var att bidra till ett resilient samhälle genom fördjupad och nyanserad förståelse av de kontextuella och bakomliggande faktorer som skapar och upprätthåller resiliens respektive bryter ned och underminerar densamma.

Projektet utgick ifrån tre teman av vikt för att förstå resiliens: (1) styrning och organisation, (2) sociala nätverk och relationer samt (3) kunskap och lärande. Dessa teman studerades i tre komplexa samhällsutmaningar: (a) klimatanpassning och konsekvenser, (b) migration och flyktingskap samt (c) terrorism och våldsbejakande extremism.

Utifrån projektets resultat kan vi dra slutsatsen att den helt centrala egenskapen för stark resiliens är en välutvecklad, eller mogen välfärdsstat som erbjuder omfattande sociala skyddsnet som sjukvård, arbetslöshetsersättning och socialt stöd. Denna bidrar till att individer och samhällen har en grundläggande säkerhet och resurser att falla tillbaka på i krissituationer. Sverige har en hög förmåga att absorbera störningar genom de offentliga system som redan är på plats.

En snabb och flexibel anpassning av verksamheter och system efter ändrade förhållanden är också kännetecknande för Sveriges resiliens. Lokala nätverk, kompetens och personaltäthet är avgörande för denna förmåga. Därför skiljer sig förutsättningarna för resiliens åt över landet.

Om projektet

Samhällsresiliens i Sverige: styrning, sociala nätverk och lärande.

Projektgruppen består av forskare vid Mittuniversitetet och Karlstads universitet.

Period

januari 2018 – april 2024

Projektledare

Jörgen Sparf
Mittuniversitetet
010-142 82 76
jorgen.sparf@miun.se

www.miun.se/RCR

Relationer är helt grundläggande för att stärka resiliens, såväl formella som informella. Därför bör skapande och upprätthållande av goda relationer mellan aktörer och individer stimuleras. I projektet framkommer en stark kritik från civilsamhället mot projekt som finansieringsform. Andra former för verksamhet och samverkan bör utvecklas.

Så kallad deltagande modellering kan stödja lärande, konflikthantering, identifiering av åtgärder och testning av framtidsscenarier inom många olika områden, som bränder, översvämningar och matproduktion. Särskilt intressant ur ett resiliensperspektiv är modellverktygens inneboende förmåga att koppla ihop olika systemskalor, exempelvis från superlokal till regional nivå.

Några centrala faktorer som riskerar att undergräva samhällets resiliens är: ekonomiska chocker, låg sysselsättningsgrad, försämrad psykisk hälsa och försvagat socialt kapital. Därtill utgör olika landsändars kraftigt varierade förmåga att upprätthålla resiliens av olika slag en stor utmaning för Sverige. En mer lokalanpassad styrning av de studerade områdena skulle kunna ge bättre förutsättningar för en hög resiliens.

Sverige och världen står inför extremt omfattande klimatutmaningar. Resiliens kan ses som en nyckelförmåga eller övergripande inriktning som kan bidra till en framgångsrik transformation av samhället.

Utöver de vetenskapliga publikationerna har projektet tagit fram brädspelet "Pressat läge" som syftar till att öka medvetenheten och kunskapen om samhällets resiliens. Spelet är i första hand utvecklat för universitetsstudenter men kan också användas som en lärandeaktivitet under fortbildningar som riktar sig till andra målgrupper, som till exempel tjänstepersoner och politiker på kommunal och regional nivå.

Vidare läsning

Slutrapporten från projektet.

Delrapporten "Kommunal organisering av pandemirespons".

Boken *The Politics of Adapting to Climate Change* av Leigh Glover och Mikael Granberg.

Artikeln *What's left before participatory modeling can fully support real-world environmental planning processes: A case study review* av Beatrice Hedelin m.fl.

Sophie Kolmodins artikel *Collaboration to support refugees: The importance of local-level relations among civil society organizations*.

Artikeln *From Technocracy to Democracy: Ways to Promote Democratic Engagement for Just Climate Change Adaptation and Resilience Building* av David Olsson.

Boken *Policy Entrepreneurs, Crises, and Policy Change* författad av Evangelia Petridou, Jörgen Sparf, Nikolaos Zahariadis, och Tom Birkland.